

Tanıtım

Tema: Eski Çağ Medeniyetleri

Konu: Eski Çağ'da Yönetenler ve Savaşanlar

Alt Konu: Eski Çağ Medeniyetlerinde Yönetim ve Ordu

Temanın Amacı: Eski Çağ'daki farklı medeniyetlerin yönetim ve ordu sistemlerini özetleyebilme

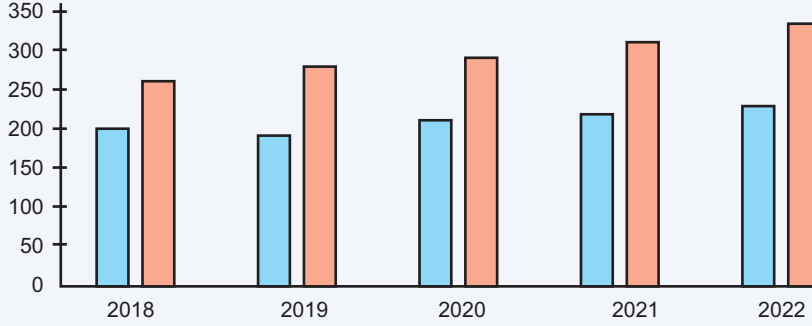
Anahtar Kavramlar: Meşruiyet, Pankuş, Tavananna, Kuria, Senato, Paganizm, Patrici – Plep, Nom, Kurultay, Onlu sistem

Köprü Kurma

Müze sayısı 2022 yılında 2021 yılına göre %6,4 artarak 552 oldu. Müzelerin 211 tanesi Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde, 341 tanesi ise özel müze kategorisinde yer aldı. Ören yeri sayısı 144 oldu.

Yıllara göre müze sayısı, 2018-2022

Müzeler dünyadaki geçmiş ve mevcut uygarlıkların bilim ve sanat ürünleri ile yeraltı ve yer üstü zenginliklerine dair örnekleri saklamak, korumak, sergilemek, ziyaretçileri bilgilendirmek ve onlara ilham vermek amacıyla oluşturulan kurumlardır. Yukarıdaki grafikte Türkiye'de bulunan devlete ve özel kurumlara ait müzelerin 2018 -2022 yıllarını kapsayan ziyaretçi istatistiği verilmiştir.

Sizce müzelerin faydaları nelerdir? İnsanların müzeleri ziyaret etmelerindeki amaçları neler olabilir? Yazınız.

Müzeler, geçmiş değerlerin koruma altına alınması, günümüze ve geleceğe ışık tutması, aynı zamanda toplumlara katkı sağlaması amacıyla hizmet veren kurumlar olarak kabul edilirler. Müzeler, aktif öğrenmeyi sağlayan eğitim kurumlarıdır. Tarihe, kültüre ve sanata karşı duyarlılığı artırır. Kültürel değerlerin korunmasını sağlar. Resim, heykel, fotoğraf gibi görsel sanat eserlerini görmek, incelemek hayal gücünü zenginleştirir.

Hititler:

Hitit İmparatorluğu, MÖ 1650-1190 yılları arasında Anadolu'da hüküm sürmüş güçlü bir devlettir.

- Hitit krallığı başlangıçta feodal beyliklerden oluşmuştur.
- Merkezi krallığın güçlenmesi ile eyaletlere merkezden valiler atanmıştır.
- Hükümdarlar bütün yetkileri kendinde toplayarak merkezi otoriteyi güçlü tutmaya çalışmışlardır.
- Krallar; büyük kral, imparator ve tanrının gözdesi gibi unvanlarla anılmıştır.
- Fethedilen yerler, kral tarafından atanan oğulları ya da yüksek rütbeli memurlar tarafından yönetiliyordu.
- Hitit Devleti, eski Yakındoğu Devletleri'nin çoğunda olduğu gibi teokratik bir monarşi ile yönetilmekteydi.
- Krallar başkomutan, başrahip ve başyargıçtı.
- Eski Hitit Devleti'nde kralın yanında "Pankuş" adı verilen bir meclis bulunmaktadır.
- Zamanla Pankuş Meclisi yetkisini kaybetmiştir.
- İmparatorluk döneminde iktidar ve yetkilerin kral ve kraliçenin elinde toplandığı görülmektedir.
- Tavananna adı verilen kraliçe de kral kadar önemli bir role sahipti ve kralla birlikte yönetimi paylaşırdı.
- Kraliçe, kamu yönetimi, ekonomi ve dinî alanda önemli kararlar alabilirdi.
- Hititlerde eli silah tutan bütün erkekler askerlik yapmak zorundaydı.
- Hitit ordusunu askerî açıdan genelde savaş arabalarına bağlıdır.

- Hitit ordusu inançları gereği yağma yapmamaktaydı. Bu sebepten dolayı geçtikleri güzergâh üzerinde bulunan halk, askerlerin ihtiyaçlarını karşılamakta olup bunun karşılığında ise halkın kendi masrafları da ordu tarafından karşılanmaktaydı.
- Hitit ordusu kendine bağlı olan yerlerde yağmalama yapmazken düşman arazisinde yağma yapmalarını engelleyecek bir durum bulunmamaktaydı.

Örnek 1

- I. Kadeş Antlaşması'nda kraliçenin mührünün olması
- II. Komşu ülkelerle ticari antlaşmaların imzalanması
- III. Zaferlerin dışında yenilgilerin yazıldığı yıllıkların olması
- IV. Pankuş meclisine kraliçenin başkanlık yapabilmesi

Yukarıda verilenlerden hangilerinin Hititlerde kraliçenin siyasi yetkilerinin olduğunun kanıtı olarak gösterilemez?

- A) I ve III B) I ve IV C) II ve III
D) II ve IV E) III ve IV

Antlaşmada kraliçenin mührü olması ve Pankuş meclisine kraliçenin başkanlık yapabilmesi kraliçenin siyasi yetkilerinin olduğunun kanıtı olarak gösterilebilir. Ancak diğer gelişmelerde kraliçenin bir rolü yoktur. Cevap: C

Roma İmparatorluğu

- Tarihi M.Ö. 8. yüzyıldan başlayıp M.S. 5. yüzyıla kadar devam eden ve ikiye ayrıldıktan sonra da varlığını Doğu Roma (Bizans) olarak devam ettiren yaklaşık 2000 yılı aşkın bir süredir varlığını sürdüren bir imparatorluktur.
- Roma'yı devlet yönetimi açısından 3 döneme ayırılır. Bunlar; Krallık Dönemi, Cumhuriyet Dönemi ve İmparatorluk Dönemi'dir.

- Devletin bu kadar çok geniş coğrafyalara ulaşmasındaki ana etkenlerin başında güçlü bir devlet yönetiminin olmasıdır.
- Paganizmin hâkim din olduğu dönemler vardır.

Not

Paganizm, tanrısal varlıkları sembolize eden somut nesnelere tapınmayı ve saygıyı içermekte olup, atalar kültü, natüralizm/doğa tapıcılığı, animizm vb. ile ilişkilidir.

- Zaman içinde Hıristiyanlık yayılmış, 380 yılında resmî din olarak kabul edilmiştir.
- Krallık ve cumhuriyet dönemlerinde yönetim aristokratların elinde olmuştur.
- Roma İmparatorluğu'nda senato, devletin en önemli yönetim organıydı.

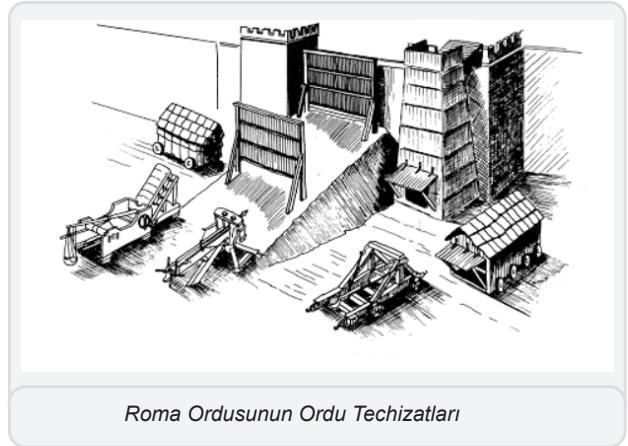
- Senatörler, kanun yapma, yönetim ve dış politika konularında önemli kararlar alırdı.
- Toplum, particiler- plepler ve köleler olmak üzere üç sınıftı.
- Senatoda görev yapan soylu sınıfa partici, Roma'ya sonradan yerleşenlere plep adı verilirdi.
- Akdeniz havzasının hâkimiyetine sahip olan Romalılar çok düzenli bir kara ordusu ve donanma kurmuşlardı.
- Roma İmparatorluğu'nun askerî gücünün temelini oluşturan lejyonlar, son derece disiplinli ve profesyonel bir ordu yapısına sahipti.
- Roma ordusu ağır zırhlı lejyon askerlerinden, süvari birlikleri, okçular ve kuşatma uzmanlarından oluşurdu.

- Harp taktiği olarak phalanks (uzun sıralar halinde dizilmiş piyadelerin kalkanlarını birbirlerine dayayarak oluşturduğu düzen) ve çift saldırı (düşman birliklerini iki ayrı yönden kuşatma ve sıkıştırma) kullanılırdı.

Phalanks Taktiği

- Yaklaşık olarak 50 ila 65 cm uzunluğunda kısa ve keskin bir kılıç olan gladyatör kılıcı, mızraklar, kalkanlar, plumbata olarak bilinen ağır, demir başlı oklar, balista adı verilen büyük taşları veya demir top mermileri atmak için kullanılan bir tür kısa menzilli topçu silahları, duvarları yıkmak veya kuşatma ekipmanını düşman üzerine fırlatmak için kullanılan büyük kaldıraç sistemli manganlar Roma ordusunun kullandığı silahlardı.

Roma Ordusunun Ordu Techizatları

Asya Hun Devleti:

Asya Hun Devleti, Orta Asya'nın steplerinde MÖ 3. yüzyılda ortaya çıkan ve MS 3. yüzyıla kadar varlığını sürdüren bir devlettir.

- Hunlara ait ilk bilgileri Çin kaynakları vermektedir.
- Devletin ilk hükümdarı Teoman' dır.
- Asya Hun Devleti en parlak dönemini Mete Han zamanında yaşamıştır.
- Mete Han Orta Asya'da yaşayan Türk topluluklarının tamamını bir çatı altında birleştirmiştir.
- Asya Hun Devleti'nin temel yapısını, savaşçı ve göçebe bir toplum oluşturmuştur.

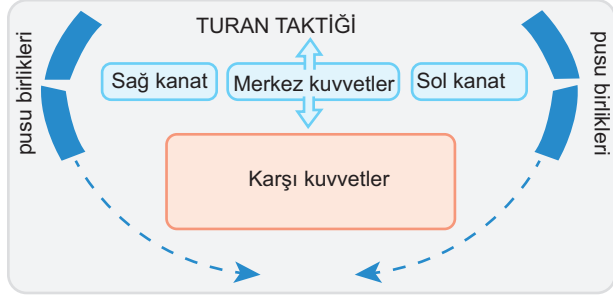

- Türklerde devleti yönetme yetkisinin hükümdara Gök Tanrı tarafından verildiğine inanılırdı.
- Bu inanca da "Kut" denilmiştir.

- Hunlarda hükümdarlar han, tanhu, şanyü unvanları ile anılırlardı ve göçebe toplulukların liderleri konumundaydı.
- Hunlarda devlet yönetiminde "İkili Teşkilatlanma" vardı.
- Eski Türklerde "İl" adı verilen devleti oluşturan temel unsurlar bağımsızlık (oksızlık), vatan (ülke), halk (kün) ve töredir.
- Türk devletlerinde "kurultay" genellikle önemli kararların alındığı, liderlerin ve ileri gelenlerin bir araya geldiği toplantılara verilen addır.
- Kurultaylar, hükümdarın gücünü sağlamlaştırmak, toplumsal ve siyasi meseleleri görüşmek, ittifaklar kurmak veya düşmanlarla barış yapmak gibi amaçlarla gerçekleştirilirdi.
- Asya Hun Devleti'nde yönetim, güçlü bir kurultay sistemi üzerinde temelleniyordu.
- Kağan, mutlak güce sahip olsa da önemli kararlarda kurultay üyelerinin görüşlerini alırdı.
- Kurultay, devletin en üst düzey karar alma organıydı ve liderler, askerler, boy beyleri gibi önde gelen kişilerin katılımıyla işlerdi.
- Hunlar, askerî eğitim ve disiplin anlayışlarıyla da ön plana çıkardı. Askerlerin yüksek derecede bağlılık ve vefakarlık göstermeleri sağlanırdı.
- Askerlik özel bir meslek olarak görülmemiş, eli silah tutan herkes asker olarak yetişmiştir. (ordu-millet anlayışı)
- İlk düzenli ordu birliklerini kuran hükümdar Asya Hun Devleti'nde Mete Han'dır.
- Bu sistemde ordu on ve onlu sayıların katlarına göre düzenleniyordu.

BİRLİK ADI	KOMUTANI	ASKER SAYISI
TÜMEN	TÜMENBAŞI	10.000
TABUR	BİNBAI	1000
BÖLÜK	YÜZBAŞI	100
TAKIM	ONBAŞI	10

- Hunlar, askeri eğitim ve disiplin anlayışlarıyla da ön plana çıkardı.
- Hunlar, atçılık ve okçuluk alanlarındaki üstün becerileriyle ünlüydü.
- Ordularında yer alan hafif süvari birlikleri, hızlı ve etkili saldırılar gerçekleştirerek rakiplerini şaşırıtı ve yenmeyi başarırdı.
- Göçebe yaşam tarzlarından kaynaklanan hareket kabiliyetleri sayesinde Hunlar, düşmanlarını yıpratmak için usta bir şekilde geri çekilip, aniden karşı saldırıya geçme taktiklerini kullanırdı. (Turan – Hilal Taktiği)

- Asya Hunları, atlı okçular olarak ünlüydüler. Ok ve yay, onların en etkili silahlarından biriydi. Ok atma yetenekleri ve at üstünde manevra kabiliyetleri, düşmanlarına karşı büyük bir avantaj sağlıyordu.
- Atlı savaşçılar ayrıca mızraklar ve kargılar gibi yakın dövüş silahlarını da kullanırlardı. Bu silahlar, düşmanla yakın temas halinde daha etkili olurdu.
- Asya Hunları, yakın dövüş için kılıçlar ve kamalar da kullanırlardı. Bu silahlar, düşmanla temas halinde veya savunma pozisyonundayken kullanılırdı.
- Deri zırhlar veya halka zırhları gibi hafif ve hareket kabiliyetini kısıtlamayan teçhizatlarla kullanılırdı. Ancak daha zengin veya önemli savaşçılar arasında metal zırhlar da kullanılabiliyordu.
- Atlı savaşçılar genellikle küçük kalkanlar taşırlardı. Bu kalkanlar, ok ve mızraklardan gelen saldırılara karşı koruma sağlamak için kullanılırdı.

Etkinlik 4

Aşağıda verilen kavram ve açıklamalarını eşleştiriniz.

a. Hatun	Ülkenin batı kısmını yöneten hanedan üyesidir.	b
b. Yabgu	Devlet işlerinin yürütülmesini sağlardı.	e
c. Kurultay	Kağanın eşidir ve devlet işlerinde söz sahibidir, gerektiği zamanlarda devlet reisliği ve naiplik (vekillik) de yaparlardı.	a
d. Şad	Hanedan üyesi komutanlara verilen isimdir.	d
e. Ayukı	İlk Türk devletlerinde ülke meselelerinin görüşülüp karara bağlandığı yerdir.	c

Örnek 2

İslamiyet öncesi Türklerde devlet birçok boyun bir araya gelmesinden oluşmuştur.

Orta Asya'da dağınık halde yaşayan Türk boylarını birleştirip bir çatı altında toplayan ilk devlet ve hükümdarı aşağıdakilerden hangisinde doğru verilmiştir?

- A) Asya Hun – Teoman B) Asya Hun – Mete Han
C) GökTürk – Bumin Kağan D) GökTürk – Mukan Kağan
E) Uygurlar – Baga Tarkan

Türk boylarını birleştirip bir çatı altında toplayan ilk devlet Asya Hun Devleti, hükümdarı da Mete Han'dır. **Cevap: B**

Etkinlik 3

Yanda verilen Kara Kuvvetleri brövesinde yer alan sembollerin ne anlama geldiklerini aşağıda boş bırakılan yerlere yazınız. Sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

16 ADET YILDIZ:

DEFNE YAPRAKLARI:

AY – YILDIZ:

MÖ 209:

4 ADET BÜYÜK YILDIZ:

*16 adet küçük yıldız; Tarihte kurulmuş 16 Türk Devletini,
Defne yaprakları; "Yurtta Sulh Cihanda Sulh" ilkesini,
Ay-yıldız; Türkiye Cumhuriyetini,
M.Ö. 209 rakamı; Kara Kuvvetlerinin kuruluş yılını
4 adet büyük yıldız; Kara Kuvvetleri Komutanlığının seviyesini temsil eder.*

Örnek Cevap Anahtarı

1.C 2.B

1. Eski Çağ'da Anadolu'nun güneydoğusundan başlayarak, Basra Körfezi'ne kadar uzanan, Fırat ve Dicle ırmakları arasında kalan bölgeye Mezopotamya denmektedir. Bu coğrafya tarih boyunca birçok kez istila ve göçlere maruz kalmıştır.

Mezopotamya'nın istilalara uğramasında,

- I. verimli topraklara sahip olması,
- II. su kaynakları bakımından zengin olması,
- III. ilahi dinlerin ortaya çıkması

durumlarından hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

2. Yaz tatilinde ailesiyle beraber İstanbul'a giden Berkay, Maçka Parkı'nda gezerken Mete Han büstünü görmüş ve üniversiteyi kazanan ablasına bu büstün hangi devletin lideri olduğunu sormuştur.

Ablasının Berkay'a doğru cevap olarak aşağıdakilerden hangisini söylemesi gerekir?

- A) Avarlar
- B) Hunlar
- C) Kök Türkler
- D) Uygurlar
- E) Karluklar

3. **Aşağıdakilerden hangisi Eski Çağlarda Türklerde askerî teşkilatın özelliklerinden biri değildir?**

- A) Askerlik özel bir meslek olarak görülmemiştir.
- B) Savaşlarda genellikle Turan taktiği uygulanmıştır.
- C) Orduda ücretli asker istihdam edilmemiştir.
- D) Orduda onlu sistem uygulanmıştır.
- E) Ordu genellikle yaya piyadelerden kurulmuştur.

4. Asya Hun hükümdarı "Gök Tanrı'nın, güneşin, ayın tahta çıkardığı Tanrı 'kut'u Tanhu" olarak kabul edilmiştir.

Buna göre Asya Hun Devleti ile ilgili,

- I. egemenliğin ilahi kaynaklı olduğu,
- II. hükümdarın üstün bir kişi olarak görüldüğü,
- III. hükümdarın dinî yetkilerinin olduğu

ifadelerinden hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

5. **Aşağıdaki Eski Çağ uygarlıklarından hangisinde Hristiyanlık dini başlangıçta yasaklanmışken sonraları 380 yılında resmî din olarak kabul edilmiştir?**

- A) Hititler B) Sümerler C) Roma
D) Mısır E) Akadlar

6. Asyanın en batısında yer alan Anadolu'ya Romalılar, "Güneşin doğduğu yer" anlamına gelen Anatolia adını vermişlerdir. Ticaret yolları ile kıtaları birbirine bağlayan Anadolu; önemli su kaynaklarına, tarım arazilerine ve yer altı kaynaklarına sahip olmuştur.

Buna göre Anadolu ile ilgili,

- I. insan yaşamına uygun bir yer olduğu,
- II. tek bir devletin egemenliğinde kaldığı,
- III. farklı topluluklarla etkileşime açık olduğu

yorumlarından hangileri yapılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) I, II ve III

7. Hitit Krallığı, başlangıçta feodal beyliklerin bir araya gelmesiyle oluşmuş bir devlettir. İlerleyen dönemlerde feodal beyliklere son verilmiş ve yerlerine merkezden valiler atanmıştır. Krallar, Fırtına Tanrısı'nın yeryüzündeki temsilcisi olarak başrahip ve başkomutan unvanlarına sahip olmuştur.

Buna göre Hititlerle ilgili,

- I. merkeziyetçiliğin sağlandığı,
- II. toplumsal tabakalaşmaya son verildiği,
- III. hükümdarın otoritesinin güçlü olduğu

Yorumlarından hangileri yapılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) I, II ve III

8. Mısır mimarisinin önde gelen eserleri arasında Keops, Kefren ve Mikerinos piramitleri ile Karnak ve Luksor tapınakları gösterilebilir.

Buna göre Mısırlılar ile ilgili;

- I. mimarinin dinî bir karakter taşıdığı,
- II. siyasî birliğin sağlandığı,
- III. inanç sisteminin sanat anlayışını etkilediği

Yorumlarından hangileri yapılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) I, II ve III

9. MÖ 9.yüzyılda Doğu Anadolu ve çevresinde devlet kuran ----- zengin maden yataklarına sahip olup maden işleme sanatında ilerleme kaydetmişlerdir. Ayrıca Van Kalesi'nin yanında su kanalları, su bentleri, kaleler ve saraylar inşa etmişlerdir.

Bu bilgide boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilirse doğru olur?

- A) Asurlular B) Urartular C) Lidyalılar
D) Hititler E) Frigler

10. Mutlak güce sahip olan Mısır kralları MÖ 15. yüzyıldan sonra firavun (büyük ev) unvanını kullanmaya başlamışlardır. Mısır kralları, zamanla tanrının yeryüzündeki temsilcisi olarak kabul edilmeye başlanmış ve tanrısallaştırılmıştır.

Buna göre Mısır kralları ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Mutlak güce sahip olmuşlardır.
- B) Görev süreleri sınırlıdır.
- C) Danışmaya önem vermişlerdir.
- D) Halkın çıkarını gözetmişlerdir.
- E) Zamanla otoritelerini kaybetmişlerdir.

11. Aşağıdakilerden hangisi Eski Çağlarda Avrupa medeniyet havzasında kurulan uygarlıklardan biri değildir?

- A) Romalılar
- B) Makedonlar
- C) İyonyalılar
- D) Yunanlar
- E) Babiller

12. Aşağıda verilen Eski Çağ uygarlığı ve merkezi eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

- A) Hititler - Hattuşaş
- B) Frigler - Gordion
- C) Sümerler - Kadeş
- D) Lidyalılar - Sardes
- E) Urartular - Tuşpa

